

Amikor a kötetek életre kelnek

PARTNERSÉG Az interaktív mesekönyvek az irodalmi átélés eddig ismeretlen felületei, ahol a szöveg játszótérre alakul át.

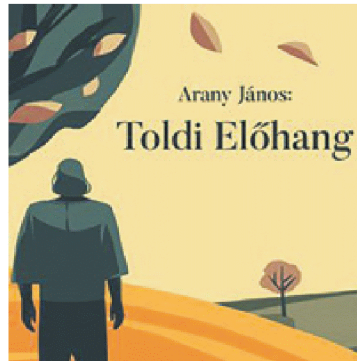
FEHÉRVÁRY ANNA

ÍRÁSA A NÉPSZAVÁNAK

„Gubbaszt egy helyben ülve, tekintetét – nagyjából – egy pontra szegezi, a kezében tartott tabletre vagy telefonra... és ebben a pozícióban meglepően hosszú időn át képes csendesen megmaradni.” Az idézet Varga Emőke frissen megjelent, Az interaktív könyv című kötetének előszavából származik, és meglepő módon egy olyan gyerek kontúrját rajzolja meg, aki olvas. Csak éppen nem hagyományos szöveges papírról, hanem interaktív mesét digitális eszközről.

Közhely, hogy a mai fiatalok nem olvasnak eleget és túl sok időt töltenek különféle képernyők előtt. Ráadásul egyre gyakrabban látni egészen kicsi gyerekeket is okostelefonnal vagy tablettel a kezükben, amelyek használatát a szülők néhány perc csend reményében engedélyezik. Erre a jelenségre válaszul született meg az első interaktív könyvek 2010-ben azzal a céllal, hogy olvasásra ösztönözzék a gyerekeket a számukra ismerős és izgalmas digitális térben. Az interaktív könyv több, mint egy e-book, amely csupán a papíralapú könyv elektronikus reprodukciója. Szöveg, kép és hang együttes jelenléte olyan interaktív elemekkel kiegészülve, amelyek jelentősen megváltoztatják az olvasási élményt. Megmozdulhat a kép (hulló levelek, átúszó felhők, elguruló labda), sőt a szöveg is. A hang nemcsak narráció lehet, hanem aláfestő zene, állathang vagy zörej is. Az olvasó – vagy inkább felhasználó – aktívan közreműködik ezekben az interakcióknak az előhívásában: a képernyőt lehet érinteni, koppintani, suhintani, az eszközt rázni, dönteni, billegtetni. Az interaktív könyvek gyakran tartalmaznak játékokat, feladatokat, rajzolószínező felületeket, akár a történetbe is be lehet avatkozni. Ezek az interakciók szinte észrevétlenül vonják be a gyerekeket, és sokkal dinamikusabbá teszik az olvasásélményt, mint egy nyomtatott könyv.

Varga Emőke a kezdetektől kutatja a digitális irodalom új műfajának kérdéseit, például azt, hogy mi tekinthető jó interaktív könyvnek. „A kritika működése ma a nyomtatott mesekönyvek vonatkozásában sem megfelelő. Rengeteg képeskönyv jelenik meg, amelyre nem reflektál a kritika, és nem segíti támpontokkal sem a pedagógusokat, sem a szülőket. Az interaktív könyvek vonatkozásában ez hatványozottan igaz, és nem csak magyar viszonylatban. A nemzetközi szakirodalomban több helyütt olvashatunk arról, hogy az interaktív könyveknek nincsen kritikájuk, nincs útmutató arra vonatkozóan, hogy

GONDOT IS OKOZHAT

VARGA EMŐKE

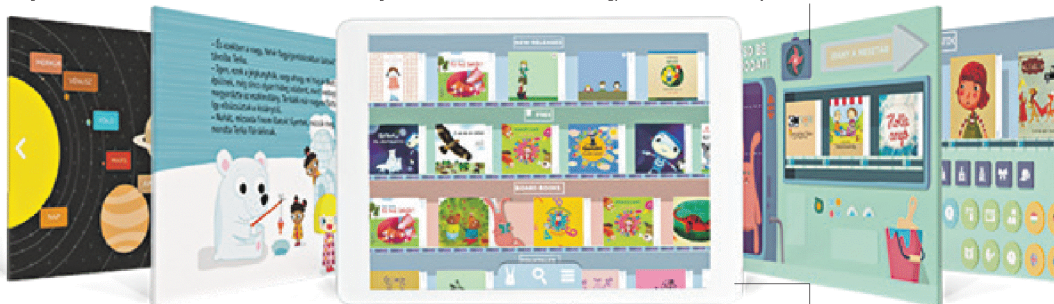
A kutató szerint a túl sok interakció megterheli a memóriát és eltereli a figyelmet

mik a jó interaktív könyv kritériumai” – mutatott rá. A most megjelent kötet részletesen foglalkozik ezzel a témával is. A jó interaktív könyvek egyrészt meg kell felelnie a nyomtatott képeskönyvektől elvárt tulajdonságoknak (például a szöveg és a kép harmóniája), ugyanakkor sok speciális, a digitális hordozó sajátosságaiból eredő szempontnak is, mint például az interakciók száma és funkciója. Varga Emőke szerint hiba, ha a fejlesztők az interakciók bőségével próbálják csábítani a vevőket. A túl sok interakció ugyanis megterheli a memóriát és eltereli a figyelmet. Az elsődleges cél a történet megtapasztalása lenne, nem pedig a játék.

Az interaktív könyv pozitívuma a gyerekek olvasásra motiválhatósága azáltal, hogy a történetek digitális közvetítési módja vonzóbbá teheti

interaktív könyv rengeteg olyan funkciót tartalmazhat, amelyet a gyerek életkorához, illetve olvasási szintjéhez igazíthatunk (narráció ki-be kapcsolása, a szöveg szótagolt megjelenítése, kisbetűk-nagybetűk használata, nyelv beállítása). Nehézség ugyanakkor, hogy a nyomtatott könyvvel szemben az interaktív könyvet nem lehet egy könyvesboltban végiglapozni, és ez alapján dönteni a vásárlásról. A fejlesztők esetleg döntik el, hogy adnak-e demókat vagy ingyenes előzeteseket, amelyekbe belepillanthat a felhasználó anélkül is, hogy kifizetné az interaktív könyv átlagosan 300 és 1000 forint között mozgó árát.

Miközben nemzetközi szinten egyre nagyobb számban vannak jelen interaktív könyvek (naponta kerülnek fel új alkalmazások az Apple és az Android piacaira), addig itthon egyelőre nem túl elterjedt és

az olvasnivalót. Praktikus szempont, hogy egy táblagép akár kisebb könyvtárynyi tartalmat is „elbír”, könnyen hordozható, utazáshoz ideális. Egy

szép számmal akadnak ellenzői is. „Jellemző az új műfajjal szembeni távolságtartás, de ez nem szokatlan jelenség. Elég csak arra gondolnunk, hogy például a múlt század elején mennyire idegenkedett a felnőtt társadalom a képeskönyvtől vagy attól, hogy legyenek kifejezetten gyerekeknek szóló regények. A gyanakvás hátterében döntően a tapasztalatlanság áll. Például az óvodapedagógusok gyakran mondják, hogy a gyerekek úgy is túl sokat nézik a telefont és a tabletet, miért szaporítsuk ezt még tovább. Illetve az interaktív könyvet sokan a tévézéshez hasonlítják, és mint ilyet merვენ elutasítják. Ugyanakkor azt látjuk, hogy akik elvégezték a Szegezi Tudományegyetem által akkreditált pedagógus-továbbképzési tanfolyamot, és ott

VARGA EMŐKE

A Szegezi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának habilitált főiskolai tanára. Az interaktív könyv pedagógus-továbbképzési tanfolyam vezetője. A téma első monográfiája, A könyvek életre kelnek (2018) című tanulmány szerkesztője.

megtapasztalták, hogyan kell működtetni ezt az eszközt, és mi mindenre jó, azoknak alapvetően változott meg a véleményük, és rájöttek, milyen hasznos lehet az interaktív könyv” – fejtette ki Varga Emőke, aki szerint a régi és az új mesemondás között nem konfrontatív, hanem kiegészítő kell

hogy legyen a viszony. Az új műfajnak az oktatásban is fontos szerepe lehet, elsősorban az olvasás és a szövegértés területén. Tavaly egy kísérleti program keretében ezer tablet jutott el a magyarországi általános iskolákba, hogy az interaktív könyvben rejlő lehetőségeket teszteljék. Varga Emőke elmondása szerint a pedagógusok megdöbbentően tapasztalták, hogy ugrásszerűen megnőtt azoknak a gyerekeknek az órai aktivitása, akik egy irodalom- vagy olvasásra menetébe korábban egyáltalán nem voltak bevonhatók. A szakemberek tartották tőle, hogy az új eszköz használata esetleg negatív hatással lesz az órai fegyelmezettségre, azonban éppen az ellenkezője történt: rendkívül jól hatott az óra menetére, és sokkal fegyelmezettebbek voltak a gyerekek.